

ISSN 2616-9320

CENTRAL ASIAN JOURNAL OF TRANSLATION STUDIES

№ 2(3) 2020

THE JOURNAL IS REGISTERED WITH THE MINISTRY OF INFORMATION AND COMMUNICATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

CERTIFICATE № 16822-Ж. ASTANA, 2017

EDITORIAL TEAM

Chief Editor:

S. S. Kunanbayeva - Professor, Academician of the Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan
Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages

Responsible editors:

A.T. Chaklikova, Professor, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages

B. Mizamkhan, Ass. Prof., Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages

N.A. Aubakir, MA, PhD candidate in Translation studies, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages

Editor's assistants:

G.S. Assanova PhD, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages

K.M. Zhampeyis C.Phil.Sc., Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages

A.B. Baidullayeva PhD, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages

Sh. O. Saimkulova MA, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages

Technical editor and design:

R.A. Musataev MA, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages

N.A. Aubakir MA, PhD candidate in Translation studies, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages

Consultants:

Anna Oldfield, University of South Carolina, USA

Christopher Baker, American University of Central Asia, Kyrgyzstan

Uldanay Bakhtikereeva, PhD, prof., PFUR, Russia

Kim Chang Ho - PhD, professor, Pusan University of Foreign Languages, South Korea

Shabdiz Orang - PhD, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages

V.I. Karasik, D.Ph.S., Professor, Volgograd Technical University, Russia

КӨРКЕМ-ӘДЕБИ АУДАРМА ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАС ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ

А.Б. Исаева ¹

¹Аударма ісі мамандығының

I курс магистранты

Абылай хан атындағы ҚазХҚ және ӨТУ

Алматы, Қазақстан

E-mail: Aigerim.isayeva.1997@mail.ru

Андатпа: Әдеби аударма -білім танытатын, тәрбие құралы ғана емес, сонымен қатар ол екі халық арасын кезіктіретін көркем жол.Тиісінші көркем аудармаға деген талап пен талғам бөлек.Бұл мақалада алуан түрлі ұлт өкілдері арасындағы халықаралық – мәдени танымду байыту барысындағы көркем мәтін аудармасының рөлі мен маңызы қарастырылады.Көркем аударманың негізгі өлшемдері мен әдістері аса мәнге ие. Көркем- әдеби аударма барысындағы аудармашының рөлі және көркем-әдеби туындыларында белгілі бір әлем суретін қалыптастыра білу маңызы жете аталып өтеді.

Кілт сөздер: аударма, әлемнің тілдік бейнесі, мәдени дипломатия, саяси ықпал, көркем мәтін, менталитет, әдебиет, мәдениет, бейне,интерпретация, көркем аударма, ұлт, ұлтаралық, халық, халықаралық.

Аударма мәдениетті, ғылымды, экономиканы, әдебиетті және қарым-қатынас тілін дамытуда маңызды рөл атқарады. Алуан түрлі тілде сөйлейтін тұлғалар көп ұлтты мемлекеттерде тіларалық және мәдениетаралық алмасуды жүзеге асырады. Тіл элементінің мәні олжүзеге асатын мәдени контекстпен келіскенде ғана сәтті болады.Аударма процесінде тек екі және одан да көп тіл ғана емес, сондай-ақ жалпы ұлттық ерекшелікке ие екі мәдениет өзара мәнді қарым қатынасқа түседі. Аударма адамзаттың мәдени дамуында үлкен рөл атқарады. Аударма арқасында бір елдің адамдары басқа елдердің өмірімен, тарихымен, әдебиетімен және ғылыми жетістіктерімен танысады. Көптеген аударылған өнер туындылары ұлттық әдебиеттің бір бөлігіне айналады. Осы ретте аударма мәдениеті ұлттық эпосқа және басқа

ұлттың әдеби шығармаларына қосылады. Гуманитарлық байланыстарды нығайту, идеялармен, біліммен және шығармашылық жетістіктермен алмасуға ықпал ету барлық уақытта маңызды рөл атқарды.Өйткені онсыз халықтар арасында өзара түсіністік болмасы анық.

Мәдениетаралық қатынас үдерісіндегі басты кедергі байланыста болатын мәдениетөкілдерінің ұлттық ерекшеліктері болып табылады. Әр ұлт өкілдері қуаныш пен қайғы-қасірет, махаббат пен жек көру сезімдерін өзгеше қабылдайды. Көркем мәтінді аудару-адам қызметінің күрделі және көп қырлы түрі. Аудармада әр түрлі мәдениет, тұлға, ойлау, әдебиет, дәуірлер, даму деңгейлері, дәстүрлер мен ұстанымдар кездеседі.Кез келген көркем шығарманың басты мақсаты

эстетикалық әсерде көркем бейнені жасауда. Қазақ әдебиетінің әлемдік әдеби үдеріске енуі әр кезеңде көркем аударманың ықпалымен тығыз байланысты, ол авторды және оның туындысын шет тілді ортаға паш етудің ең тиімді тәсілі болып саналады. Көркем аударма әлем әдебиеті тарихында қарым-қатынасты дамытуда маңызды рөл атқарады. Қазақ поэзиясын шет тілдеріне аудару процесі әр түрлі кезеңдерде белгілі бір ерекшеліктермен сипатталады. Осылайша, Кеңес кезеңін Қазақстанның көркем аударма тарихындағы берекелі кезең деп атауға болады. Сол жылдары кәсіби көркем аударманың қалыптасуы жүрді. Кәсіби аудармашылармен қатар аудармашы-жазушылар мен аудармашы-ақындар да болды. Әсіресе бұл поэтикалық шығармалардың аудармасына қатысты. Қазақстан Тәуелсіздігі кезеңінің алғашқы жылдарында көркем аударма қарқынының төмендеуі байқалады, бұл барлық қазақстандық қоғам экономикалық және әлеуметтік-саяси өзгерістердің күрделі кезеңін бастан кешкен елдегі ішкі ахуалға байланысты. Көркем аударма саласында мақсатты және жоспарлы жұмыстың болмауы, жеткіліксіз қаржыландыру аудармашылар-кәсіпқойлар санының азаюына алып келді. Аударма қызметі деңгейінің күрт құлдырауы, тіл процестеріне және шынайы көркем мәтінге деген терең қызығушылықтың жоғалуы, күнделікті тілдің түстенуі, эстетикалық білім беру мен тәрбиелеудің құлдырауы, көркем әдебиетті дамыту мен басып шығару

және аударма қызметі мәселелеріне утилитарлық көзқарастың үстемдігі себеп болды.

Алайда, соңғы жылдары елімізде саяси-экономикалық тұрақтану кезеңі орныққан кезде Қазақстанның рухани мәдениетін одан әрі дамыту үшін барлық қажетті алғышарттар құрыла бастады. Қазіргі уақытта көркем аударманы дамыту және қазақ әдебиетін көпшілікке белгілі ету, сондай-ақ өзге тілдерге аударудың арқасында қазақ әдеби жетістіктерін көпшілікке мәлім ету мәселесіндегі жағдай біртіндеп жақсарып келеді. Көркем аударма мәселелері мемлекеттік бағдарламалардың назарын аударма бастауы да аса маңызды. Атап айтсақ, Қазақстан Республикасының "Рухани жаңғыру" бағдарламасының бағыттарының бірі әлемдік қоржынға қазақ әдебиетінің жетістіктерін қосу болып табылады. Қазақ өнері мен мәдениетін барша елге таныстыру әдебиеттен бастау алып жатыр. Қазіргі уақытта әдеби аудармаға қызығушылық әлемнің әр түрлі тілдерінде өз шығармашылығын ұсынуға тілек білдіруші жазушылардың тарапынан да, сондай-ақ достық қарым қатынастағы мемлекеттердегі түрлі ұйымдар тарапынан да арта түсуді, олардың мақсаты өз халқының мәдени мұрасын басқа тілде сақта болып табылады. Осыған орай, елімізде Республикалық әдеби альянс, баспа үйі құрылды. Қазақ әдебиетінің туындыларын шет тіліне аудару және оларды жариялау жүзеге асырылатын О. Сүлейменовтың халықаралық сыйлығы бекітілді. А. Нұрпейісовтың "Қан мен тер" романын аударған Ю. Казакованың еңбегін атап өту тағы бір

ғанибет. Ұлтымыздың беделді поэзиясының шетел тілдеріне аударылуына қазақ ақындары Олжас Сүлейменов пен Мұхтар Шахановтың шығармашылығы ықпал етуде. Олардың поэтикалық шығармашылығы Франция мен Германияда оқырман көңілінен шықты. Бұл екі ел бұрыннан бері қазақ халқының мәдениетіне деген қызығушылық танытып келеді. Қазіргі уақытта Қазақстанның осы және өзге елдермен әдеби байланысты сәтті даму үстінде. Бұл жағдай қазақ ұлтының мәдени мұрасының құндылығын білдіреді.

Мемлекеттің өмір сүруінің материалдық жағдайы өзгеруі мүмкін, алайда тіл құралдарымен берілетін ұлттық менталитет ерекшеліктері келесі ұрпақтарда деген өшпес мұра. Яғни, тіл оны тасымалдаушыларға бағалау мен қабылдаудың дайын түрін ұсынады және этно-мұрынның бастапқы кезеңінде адамдардың осы социумның мәдениет субъектісі ретінде сөйлеу және мінез-құлқын ішінара моделдей отырып, сыртқы ортаны қалыптастыратын қызметті атқарады. Әлемнің ұлттық тілдік суреттерінің ерекшелігі мен мәдениеттердің алуан түрлілігі халықтардың өзара түсіністігіне кедергі болмау үшін көркем-әдеби аударма қарқынды әрі сапалы нәтиже көрсетуі маңызды. Өзге халықтың мәдениетімен танысу көркем әдеби аударманың ең маңызды әлеуметтік функцияларының бірі. Мәдениетаралық қарым-қатынас кезінде өзара түсіністікке қол жеткізу үшін эмпатия негіз болып табылады, яғни тұлғаның өзін басқа адамның орнына қоюы, әлемді оның

көзімен көруге тырысуы. Егер бұл аудармашы дәл осы талапқа сай келе алса, әрі әрекет етсе аударма үдерісін сәтті деп санауға болады.

Халықаралық қатынас аясында қоғам дамуының әртүрлі кезеңдерінде және қазіргі күнге дейін ерекше жағдайларға байланысты халықаралық мәдени және әдеби қатынастарды жолға қою үшін қолайлы жағдайлар жасалды. Көркем әдеби аударма ұлтаралық мәдени қарым-қатынасты қалыптастыруда үлкен рөл атқарады. Аударманың арқасында біз басқа елдер мен құрлықтар халықтарының өмір салтымен, мәдениетімен, дәстүрімен, тарихымен, өнер туындыларымен сондай-ақ ғылымымен танысамыз. Дәл солай, әлем халықтары, сондай-ақ аударма әдебиеті арқылы ұлттың рухани тыныс-тіршілігі туралы мәлімет аламыз. Мемлекеттер арасындағы әдеби қарым-қатынастардың негізін аударма құрайды. Әдеби және тілдік процеске аударманың әсер ету фактісінің өзі дәлелдерді қажет етпейді. Тіл және әдебиет бірқатар факторлардың (тарихи жағдай, жеке ұлттық дәстүрдің даму заңдылықтары, басқа халықтардың салт-дәстүрінің және т.б. әсері) әсерінен үздіксіз өзгеріп отырады. Мәдениетаралық, әдебиаралық және тіларалық өзара қарым қатынас процесі ежелгі дәуірде басталған, қазіргі уақытта бұрын-соңды болмаған ауқымға ие болды. Көркем аударманы мәдени дипломатияның маңызды феномендерінің бірі ретінде қарастыруға болады, яғни мемлекеттің сыртқы саясатының негізгі мақсаттарына қол жеткізу үшін елдің

қолайлы бейнесін жасау, оның халықтарының мәдениеті мен тілдерін көпшілікке мәлім ету мақсаты ретінде көркем әдебиетті дипломатиялық қызмет саласының аса мәнді бөлігі ретінде санау орынды. Көркем аудармалар әдеби мұраны оның тілдердің, салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптардың алуан түрлілігімен сақтауға, сондай-ақ басқа халықтың мәдениеті мен тілін танып-білуге мүмкіндік тудыратын елдер арасындағы байланыстырушы буын. Аударма әдеби процесте ерекше орын алады. Әдебиеттің әр түрі белгілі бір аударма түрін арқылы жүзеге асады. Көркем аударма-әдебиетаралық (яғни белгілі бір түрде мәдениетаралық) өзара іс-қимылдың айқын көріністерінің бірі. Шын мәнінде, аударма ұлттық-әдеби процестің негізгі бөлігі болып табылады. Көркем аударма тілдің коммуникативтік функциясы ғана емес, эстетикалық функциясымен де іске асады, өйткені сөз әдебиеттің "алғашқы элементі" ретінде әрекет етеді. Бұл аудармашыдан ерекше мұқият және білімді талап етеді. Көркем шығармада белгілі бір оқиғалар ғана емес, оның авторының эстетикалық, философиялық көзқарастары да көрініс табады. Аудармашының негізі болмаса да, философия, эстетика, этнография саласында (кейбір шығармаларда кейіпкерлердің тұрмыс жағдайы сипатталатындықтан), география, ботаника, теңізде жүзу, астрономия, өнер тарихы және т. б. білімді аудару үшін жеткілікті болуы тиіс. Сонымен қатар, өзге тіл өкілдері өз сөзінде мәтелдер, идиомалар, фразеологизмдер сияқты ерекше

мәдени элементтерді пайдаланатынын ескеру керек, бұл мәдениетаралық аударманы қиындатады. Осындай жағдайда аудармашының табысы бастапқы мәтіннің мәдениетін түсіну арқылы осы элементтерді ұсына білуіне байланысты. Мұндай мәдени элементтер тілді байытады, оған түспен бейне сыйлайды. Аудармашының міндеті - бұл атап өткен әдеби ерекшеліктердің мағынасын дұрыс беретін аналогты табу. Сөздер өзгеруі мүмкін, мағынасы әртүрлі формада берілуі мүмкін, бірақ аударма мағынасын толық сақтауы үлкен қағида.

Қазақ халқының салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарын, құндылықтар жүйесі мен халықтың дүниетанымын таныта білу өте маңызды. Бұл ретте аудармашының еңбегі аса зор. Тұлғаның тамаша әдеби тілі, санасы мен түйсігі, барлық өзгешеліктер мен ұлттық ерекшеліктерді қабылдай білуі, қолда бар түпнұсқашығарманы жеткізу қабілеті шешуші фактор. Көркем аудармашы шеберлігінің маңызды құрамдас бөлігі халқтың мәдениеті мен тілдік ерекшелігін, тұрмысын білу, тілдік сезімге ие болу, ол үшін сол елдің мәдениетінің мазмұны мен көркем бейнелерін жасай білу және бұл ретте түпнұсқаның ұлттық нақыштарын сақтап қалу болып табылады. Тиісінше, көркем мәтінмен жұмыс істеу кезінде аудармашының міндеті келесідей тұжырымдалады: автордың ой - пікірін түсіну, онымен туындыны жасау жолын қайта өту міндетті шарт. Аудармашыны мәтінді меңгеруімен қатар автордың өмірбаяны, оның білімі, тәрбиесі, оның тілдік ортасы туралы терең

танып- білу керек. Сонымен, әдеби шығарманы жоғары дәрежеде жеткізуге ықпал ететін факторларды, яғни идеяларды, жанрларды, композициялық құрылымдарды, әдебиеттен әдебиетке берілетін стильдің әр түрлі нұсқаларын атауға уақыт келді. Бұл факторлар кейде "делдалдар" деп аталды. Әдебиет арасындағы байланыстар, әрине, олар тиісті тілдерді білуге деген ниет негізінде өте тиімді түрде іске асады. Бұл өз ретінде түпнұсқа мәтінді меңгеру үшін оңтайлы жағдайларды қамтамасыз етеді. Демек, салыстырмалы әдебиеттанудың маңызды міндеттерінің бірі-шет тілдерінің түрлі елдерге ену үрдісін зерттеу, игеру дәстүрлерін анықтау, олардың таралу аясын нақтылау. Әдеби аударма туралы сөз қозғағанда біз түпнұсқаға аударманың барабарлығы мәселесіне тап боламыз. Бұл поэзияға ерекше қатысты. Ең алдымен, аудармашы шығарманың өзімен қамтылып, автор жасаған оның шығармашылығына қаншалықты жақын және өзінің аудармасымен түпнұсқаның мағынасын, мәтінін, өлеңнің поэтикалық жазбасын бере алатындай шамада түсінуі тиіс және ең бастысы, поэзияны шын поэзияға айналдыратын нәрселерді беруі тиіс.

Тіл мен әдеби үдерісте аудармашы, бір жағынан өзінің жеке талғамын басшылыққа алады және таңдаудың кейбір еркіндігіне ие болады, екінші жағынан - өзекті әдеби және тілдік парадигма шеңберінде әрекет етеді, тек одан "қарама-қарсы ағым" жағына қарай елеусіз ауытқып кетпеуі шарт. Объективті және субъективті, өзінің және басқалардың күрделі өзара қарым-қатынасы

аударманың ғана емес, оның ықпалымен тіл және әдеби процестің, сондай-ақ жалпы мәдениет диалогының мәні. Өзара түсіністікті нығайту мақсатында мемлекеттер мен онда тіршілік ететін халықтар арасында идеялармен, ақпаратпен, шығармашылықпен, тілдерді және басқа да мәдениет компоненттерімен алмасуды білдіретін мәдени дипломатия мен көркем әдебиетте аударма елеулі рөлге ие. Шын мәнінде, көркем әдебиет, белгілі классиктер мен қазіргі заманғы жазушылардың шығармаларына, тұтас ел туралы мәліметке, оның мәдениетіне деген қызығушылық қайдан пайда болады? Әрине, ұлт даралығы себеп. Көркем-әдеби аударма тіл мен мәдениет арасындағы көпірді, сондай-ақ мәдени дипломатияның негізгі элементтерін көздеген әр түрлі елдердің оқырмандары арасындағы делдалдар ғана емес. Барлық кезеңде аудармашылар алдында тарихшылар, ағартушылар, миссионерлер, жазушылар, кейде хатшылар болу игі міндеті тұрды. Бүгінгі таңда көптеген аудармашылар мен саясаттан тыс жаңа ақпараттық кеңістікті құрушылар ретінде құлшынууда.

Сөзсіз, соңғы жылдары мәдениетаралық диалогтағы көркем аударманың рөлі ерекше атап өтіледі. Аударма халықтар арасындағы қарым-қатынас пен тәжірибе алмасу үшін кең мүмкіндіктер туғызуда. Аударманы дамыту нәтижесінде әлемдік әдебиеттің дамуы да кең көлемде жүріп жатыр. Мысал ретінде Батыс әдебиетінде жасалған әдеби жанрлардың Шығыс әдебиетіне кіруін келтіруге болады, ал шығыс әдеби

жанрлары Батыс әдебиетінде лайықты орын алады. Халықтар мәдениетін қалыптастыруда, елдердің рухани, адамгершілік, зияткерлік деңгейін арттыруда аудармада маңызды рөл атқарады. Дәл осы көркем аударма бізге әлем мәдениетінің ең көркем жақтарын игеруге, сондай-ақ жағымсыз жақтарын талдауға мүмкіндік береді. Қазіргі әлем өзара ақпарат алмасуға бағытталған. Әсіресе, елдер өздерінің көркем әдебиет саласындағы жетістіктерін, музыка мен кескіндеме-бұл тұрғыда әмбебап, яғни ұлтаралық өнер болып табылады. Отандық әдебиеттің шет елдік әдебиетпен байланысы аса маңызды. Алайда, көркем аударма қос табиғатқа ие: бір жағынан ол әдебиетаралық коммуникацияның өнімі болып табылады, бірақ сонымен қатар ол көп жағдайда оны белгілейді және анықтайды. Аударма екі негізгі функцияларды орындайды: ақпараттық (делдалдық) және шығармашылық. Көркем мәтінді мәдениет көзі ретінде зерделеу, ұлттық сипатты және белгілі бір халықтың менталитетін білдіру қазіргі заманғы гуманитарлық ғылым өкілдерінің назарын мәдениет бірлігі ретінде аударады. Соңғы уақытта тіл және мәдениет саласындағы зерттеулердің қарқынды дамуымен сипатталады. Мұнда тіл мәдениетті бейнелеудің бір түрі ретінде қарастырылады. Тіл бойынша олар қандай да бір халықтың ұлттық сипаты туралы айтуға тырысады. Әрбір тілдің семантикалық жүйесі оның тасымалдаушыларының объективті шынайылығы мен субъективті әлемінің ерекше концептуализациясын көрсетеді,

осылайша экстралингвистикалық факторлар осы халықтың мәдени феномендері ретінде түсіндіріледі. Көптеген зерттеулер ұлттық сипаттағы ерекшеліктер, мәдениет, тұлға, ойлау тәсілдері, әртүрлі әдебиет, әр түрлі дәуірлер, белгілі бір мәдениеттің даму деңгейлері, оның дәстүрлері мен тілі арасындағы өзара байланысты зерттейді.

Мәдениет көркемдік мәтін кеңістігінде көрінетін нормалар, құндылықтар, идеялар мен білім, салт-дәстүрлер жүйесі арқылы өзінің мазмұнын ашады. Осылайша, тіл ақпаратты беру және қабылдау құралы ретінде жұмыс істейтін таңбалы жүйе ғана емес, ұлттың мәдени коды ретінде де мәдениет бірлігі ретінде мәтін туралы сұрақ туындайды. Бұл қандай да бір мәдениеттегі (тілдегі) мәтіндердің іске асуын зерттеуге мүмкіндік береді. Мүмкін, дәл көркем мәтіннің белгілі бір мәдениетке қатысты ұлттық ерекшелікті бейнелейтін стилінің ең жарқын өкілі болып табылады. Көркем мәтін-бұл мәдениетте бейнелі және метафорлық маңызы бар, сондай-ақ осы мәдениеттің әдеби мұрасы кеңістігіндегі нақты халықтың ұлттық сипатын, менталитеті мен дүниетанымын көрсететін эстетикалық, эмоциялық, жоғары семантикалық, символдық. Әдебиет кеңістігіндегі мәдениет тарихы мынадай түрде көрсетілуі мүмкін: біз көркем мәтінді тілдік және мәдени өзіндік ерекшеліктің неғұрлым жарқын көрінісі, тарихи ақпарат және аталған әлем бейнесі бар мәдениет элементі ретінде қарастырамыз. Өнер туындылары ұлттық сипаты мен ұлттық бірегейлігін көрсете отырып,

кейде олардың қалыптасуына ықпал ете отырып, мәдениет диалогында маңызды рөл атқарады. Бұл рөл ерекше айқын көрінеді-олар басқа тілге аударылған кезде және өнер туындысының мәтіні басқа мәдениетте жұмыс істейді. Тек осындай контекст қана қоғамның белгілі бір тіл мәдениетінің түпнұсқа, рухани және зияткерлік өмірінің бейнесі жасалған дәуірдегі ұлттық тілдің, әдеби және көркемдік көзқарастарының жай-күйін анықтауға мүмкіндік береді. Өнер туындысын қабылдаушы мәдениетте аудару белгілі бір құбылыс, құбылыс (медиалық оқиға) болып табылады(айна ретінде) белгілі бір тарихи немесе уақытша дәуірдегі белгілі бір мәдениеттің, оның тұрмысының, өкілдерінің (адамдардың, тұлғалардың, тарихи тұлғалардың) өмірінің ерекшелігі.

Қорыта келе, мәтіннің Даралану дәрежесі және оған байланысты реципиентке әсер ету функциясы мәтінді аудару тәсілдеріне айқындаушы әсер ететінін айтуға болады, өйткені мәтіндегі және реципиентке әсер ету құралы болып табылатын құрылымдық ақпарат аудармашыға дайын матрица түрінде аударма тілінде ұсынылмайды (стандартты мәтіндер болған жағдайда), бірақ әрбір мәтін үшін жеке беріледі. Осындай жеке тәсіл семантикалық ақпаратқа қажет: өйткені басым функция таныладыәрбір нақты жағдайда аудармашыға мәтіннің прагматикалық бейімделуінің қажетті дәрежесі қандай және семантикалық ақпаратта қандай шығындарға оның аудармада түпнұсқадағы сияқты прагматикалық

әсерді сақтау үшін баруға құқығы бар шешім қабылдау қажет. Жоғарыда келтірілген тұжырымдардың жанама дәлелі ретінде стандартты мәтіннің қолайлы аудармаларының спектрі жоғары дараландыру дәрежесі бар (соңғы жағдайда шексіз жиын туралы айта аламыз) мәтіннің қолайлы аудармаларының спектріне қарағанда едәуір дәрежеде екенін көрсетеді. Аударма туындылары ұлттық әдебиеттің бір бөлігі бола отырып, басқа тіл мәдениетіне еніп, оны байыту мен дамытуға елеулі үлес қосады. Тек аударма арқылы көркем мәтін оған енгізілген ақпаратты басқа мәдениетке ретрансляциялауға айналады. Аударма көркем мәтін мәдениеттер диалогының желісі болып табылады және әр түрлі тіл мәдениеті (халықтар) арасында мәдени және рухани құндылықтар алмасуда үлкен орын алады. Істің мәні бойынша, көркем мәтіндерді аудару бірінші халықаралық бұқаралық коммуникация құралы болды, өйткені әдеби шығармалардың аудармаларын жариялау кейде түпнұсқаның тиражынан едәуір асып түсті. "Аударма-бұл жеке өнер туындыларымен танысу тәсілі емес, мәдениеттер мен халықтардың тарихи қарым-қатынасының құралы" [5]. Аудармалар тарихы, ең алдымен, күрделі мәдениетаралық эстетикалық қатынас, ұлы Мәдениет диалогы ретінде қарастырылады, ол әлемнің әр түрлі ұлттық тілдік бейнелерінің ғана емес, сондай-ақ бірегей туындылардың авторлары мен олардың аудармаларының авторлары жасаған әлемнің көркем үлгілерінің өзара әрекеттестігін көрсетеді [4].

ӘДЕБИЕТ

- [1]. Какичева А.М., Краснова Е.В. СОЦИАЛЬНО-КОММУНИКАТИВНАЯ РОЛЬ ПЕРЕВОДА В ДИПЛОМАТИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЯХ // Международный журнал экспериментального образования. – 2016;
- [2]. URL: <http://expeducation.ru/ru/article/view?id=9759>
- [3]. Сатыбалдиев Э. Рухани казына. Керкемаудармамэселелер^ - Алматы: Жазушы, 1987.
- [4]. Андреева, К. А., Тимофеева, А. Лингвоцветовая картина мира и диалог культур [Электронный ресурс] / К. А. Андреева,
- [5]. Гачечиладзе Г. Художественный перевод и литературные взаимосвязи. — 2-е изд. — М.: Наука, 1982.
- [6]. Комиссаров В.Н. Лингвистика перевода — М.: Международные отношения, 1980.
- [7]. Лотман Ю.М. Структура художественного текста. — М.: Искусство, 1970.
- [8]. Гачечиладзе Г. Художественный перевод и литературные взаимосвязи / Г. Гачечиладзе. М.: Советский писатель, 1972.
- [9]. Бахтин, М.М. Эстетика словесного творчества / М.М. Бахтин. - М., 1979.
- [10]. Translation in the Development of Literatures: Proceedings of the 12th Congress of the International Comparative Literature / under ed. J. Lambert, A. Lefevere. - Bern, 1985
- [11]. Bakhtin M.M. Aesthetics of verbal creativity. М.: Publishing house "Art", 1979.
- [12]. Obolenskaya Yu.L. Literary translation and intercultural communication. М.: Higher school, 2006.
- [13]. Taylor E.B. Primitive Culture: researches into the development of mythology, philosophy, religion, art and custom. New York: Gordon Press, 1974.

LITERARY TRANSLATION AS A MEANS OF INTERNATIONAL RELATIONS

Issayeva A.¹

1st year master's degree student of
Ablai Khan KazUIRandWL
Almaty, Kazakhstan
E-mail: Aigerim.isayeva.1997@mail.ru

Abstract: Literary translation is not only a powerful tool of gaining knowledge but it also a successful way of getting familiar with foreign nation from different perspectives. In this regard, the article deals with the main impact of a literary translation activity in terms of intercultural relations, determines the importance of translating literary works with the aim of making contribution of developing international relations in terms of between different representatives of Nations. The main criteria and methods of literary translation are highlighted, the role of the translator and the formation of a language picture of the world in the translation of works of art are separately studied.

Keywords: translation, language picture of the world, cultural diplomacy, political influence, literary text, mentality, culture, image, interpretation, literary translation, nation, national, intercultural, international.

ЛИТЕРАТУРНЫЙ ПЕРЕВОД КАК СРЕДСТВО МЕЖДУНАРОДНОГО ОТНОШЕНИЯ

А. Б. Иссаева ¹

¹Специальность: Переводческое дело
магистрант I курса
КазУМОиМЯ им. Абылай хана
e-mail: Aigerim.isayeva.1997@mail.ru

Аннотация: Художественно-литературный перевод- это не только способ познания , но и в то же время путь ,который сближает культурным путем представителей разных наций. Соответственно , требования к этому виду перевода весьма иные. В данной статье рассматривается значимость художественно-литературного перевода в расширение культурного кругозора разных представителей нации. Также определяются критерии и методы художественно- литературного перевода, отдельно исследуются роль переводчика и формирование картины мира в переводах художественных произведений.

Ключевые слова: перевод, язык художественных произведений, языковая картина мира, художественный текст, перевод, культурная дипломатия, политическое влияние, художественный текст, менталитет, культура , образ, интерпретация, художественный перевод, нация, национальный, народ, международный.

CAJTS

Центрально-Азиатский Журнал Переводоведения

Рецензируемый научный журнал открытого доступа, где размещаются научно-практические статьи и обзоры, посвященные вопросам теории и практики перевода, а также истории, методологии и обучения переводу в высших учебных заведениях.

Журнал публикуется два раза в год и является **рецензируемым**. Редакторы планируют публиковать как регулярные, так и тематические/специальные статьи. CAJTS нацелен на быструю и простую публикацию передовых исследований, в том числе статей, результатов исследований/разработок по переводческой деятельности и межкультурной коммуникации, рецензии на книги, посвященные переводческой деятельности и многое другое.

1(3) 2020

ҚАНТАР-НАУРЫЗ 2020 Ж.
ЯНВАРЬ-МАРТ 2020 Г.
JANUARY-MARCH 2020

Published since January 2018

050022, 200 Muratbayev st, Almaty, Kazakhstan
Central Asian Journal of Translation Studies
www.cajts.ablaikhan.kz